

13. Чухно А. А. Інтелектуальний капітал: сутність, форми і закономірності розвитку / А. А. Чухно // Економіка України. — № 11—12. — 2002. — С. 48—55; 61—67.

14. Яременко В. В., Сліпушко О. М. Новий тлумачний словник української мови / У 3 т. Т. 1. — К.: В-во «Аконіт». — 2007. — 936 с.

Соловійов В. П., д.е.н., к.т.н., проф.,
заступник директора ДУ «Інститут досліджень
науково-технічного потенціалу та історії науки
ім. Г.М. Доброва НАН України»
solovyov@nas.gov.ua

Viacheslav Soloviov, Dr. econ., Prof.,
Deputy Director,
STEPS Center,
solovyov@nas.gov.ua

ПРО ПОМИЛКОВІСТЬ ПЕВНИХ ВИХІДНИХ ПОЛОЖЕНЬ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

АНОТАЦІЯ. Розглянуто стан відображення у законодавчих положеннях України щодо регулювання відносин у сфері інноваційної діяльності по відношенню до реальної ситуації в цієї сфері. Показано, що в багатьох випадках ці положення ґрунтуються на штучних вихідних постулатах і це негативно впливає на стимулювання вітчизняного технологічного розвитку. Пропонуються шляхи виправлення цих негараздів.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: інноваційна діяльність, формування законодавства, ринкова інфраструктура, інноваційна продукція.

THE FALLACY OF SOME LEGAL SUPPORT ASSUMPTIONS OF INNOVATION ACTIVITIES IN UKRAINE

ABSTRACT. The state legislative positions reflected in Ukraine, which relate to regulation of relations in the field of innovation activity, with respect to the real situation in this area, are discussed. It is shown that in many cases these provisions are based on artificial initial postulates and this has a negative impact on stimulating domestic technological development. Ways of correcting these problems are offered.

KEY WORDS: innovation activity, forming legislation, market infrastructure, innovative products.

Вступ. Інноваційна діяльність являє собою досить нетрадиційний для правового регулювання об'єкт, оскільки відсутнє структурно незмінне інституційне поле відповідних суб'єктів права. Тобто, суб'єкт інноваційної діяльності, як правило, не закріплений за цією сферою діяльності на постійній основі. Єдиним винятком можна вважати учасників виконання інноваційних проектів, зареєстрованих офіційно. Однак, період такого закріплення, як правило, не великий і, крім того, обсяг виробленої в рамках інноваційного проекту інноваційної продукції навряд чи становить більш ніж невелика частка відсотка загального обсягу виробленої в Україні цієї продукції.

Постановка задачі. Неможливість зафіксувати час, протягом якого той чи той суб'єкт господарської діяльності (СГД) є одночасно і суб'єктом інноваційної діяльності, призводить до формулювання низки безпідставних положень правового забезпечення інноваційної діяльності в Україні. Це твердження вимагає додаткового аналізу.

Результати. 1) Виробництво інноваційної продукції, життєвий цикл, якій включає і науково-технічну, і проектно-конструкторську, і економічну, і виробничу діяльність вимагає об'єднання функціонально повної сукупності СГД у мережеву структуру зі складною організацією. У той же час, доцільно розглядати кожну стадію життєвого циклу інновацій і кожного суб'єкта, що виконує певні завдання на будь-який із стадій життєвого циклу інновацій, як окрему складову інноваційної діяльності в цілому, виключно з урахуванням його взаємозалежності з іншими учасниками інноваційної діяльності. У той же час **абсолютно безпідставно те, що при формуванні законодавства інноваційного циклу в Україні, вважається, що інноваційну діяльність, як об'єкт правових відносин можна розчленувати на окремі компоненти, кожна з яких може розглядатися як незалежний об'єкт правового регулювання.**

2) Формування ефективного і такого, що динамічне розвивається, інноваційного сектора сучасної економіки, перш за все, передбачає забезпечення оптимального співвідношення приватних і публічних інтересів тих, хто займається інноваційною діяльністю, і тих, хто відповідальний на рівні державної влади за формування нормативно-правової підтримки переходу економіки на інноваційний шлях розвитку. У той же час, доводиться констатувати, відсутність у нормах вітчизняного законодавства та відповідної правозастосовної практики. Крім того, відсутні ефективні механізми забезпечення гармонії в співвідношенні приватних

і публічних інтересів, що стосуються інноваційного розвитку економіки України. Звичайно, у цієї проблеми немає простого і однозначного рішення, однак відсутність зазначеної гармонізації не дозволяє досить чітко визначити сфери відповідальності за інноваційний розвиток між сферою приватного підприємництва і державного управління.

Сфера приватноправових відносин у вітчизняному законодавстві інноваційного циклу обмежується, як правило, тільки нормами комерційної галузі права, в той час, як такі галузі права, як цивільне, трудове, земельне практично не знаходять свого відображення в цій сфері законодавства. Публічно-правові відносини в інноваційному законодавстві повинні б базуватися не тільки на реалізації норм конституційного та адміністративного права, як це має місце в чинному інноваційному законодавстві, а й важливу роль могли б тут грати і реалізація норм фінансового та цивільно-процесуального права.

Сказане вище свідчить **про безпідставність вихідних передумов формування законодавства в сфері інноваційної діяльності, які не враховують важливих галузевих норм права, що, звичайно ж ускладнює реалізацію курсу на інноваційний розвиток вітчизняної економіки.** Хоча, в реальній міжнародній практиці абсолютна грань між публічно-правовою та приватною сферами фактично відсутня, однак, для України, все-таки, існують додаткові складності правового суміщення приватних і громадських інтересів, пов'язані з тим, що базою вітчизняної правової системи є правова система СРСР, де приватні аспекти регулювання ні трудових, ні комерційних відносин фактично не розглядалися. У сучасному законодавстві України цю ваду певною мірою усунуто. Але при цьому, не завжди враховується доцільність гармонізації приватноправових і публічно-правових норм. Наприклад, цикл законів України, присвячених охороні інтелектуальної власності, позиціонується у нас як такий, що відноситься виключно до сфери приватного права. Цей факт істотно, якщо і не перешкоджає, то, у всякому разі, не сприяє реальному використанню результатів науково-технічної та інноваційної діяльності у виробничому секторі економіки України.

3) У правових системах більшості високорозвинених держав значна увага приділяється ролі держави в стимулюванні споживання інтелектуального продукту в різних секторах національної економіки. Ця роль полягає, як правило, в зниженні адміністративними методами бар'єрів входження інновацій в галузеві ринки. Для цього необхідна як пряма фінансова підтримка дифузії

інноваційних технологій, так і всіляке заохочення споживання інноваційної продукції. Тут неможливо обійтися без розвитку саме публічно-правової сфери підтримки інноваційної діяльності. До цієї сфери правових відносин належить, зокрема, законодавство, що стосується підтримки малого і середнього підприємництва. У той же час, хоча на політичному рівні декларується необхідність надання ширших можливостей для розвитку МСП, пропонувані правові норми дозволяють говорити лише про заохочення низько продуктивного малого підприємництва, що посилюється недостатньою увагою з боку держави до розширення великого бізнесу, орієнтованого на виробництво товарів з високою часткою доданої вартості. У зв'язку зі сказаним, вище думка про те, що стимулювання МСП, саме по собі, буде позитивно впливати на інтенсифікацію інноваційної діяльності є абсолютно безпідставною. Насправді те, що в Україні превалюють правові підходи до стимулювання МСП загалом, може істотно погіршити умови для інноваційної діяльності.

4) Інтенсифікація інноваційної діяльності базується на формуванні специфічної ринкової інфраструктури, основою якої поява такі елементів корпоратизації суб'єктів ринку, як **кластери і технологічні платформи**. На жаль, в Україні має місце явна **метафоричність** спроб введення у правовий обіг відповідних термінів. Ця метафоричність пов'язана з нерозумінням ринкової ролі цих елементів і, відповідно, їх суб'єктно-об'єктних відносин. Завданням будь-якого кластера є придбання додаткової конкурентної компетенції з випуску конкретного виду продукції. У зв'язку з цим виникає завдання публічно-правового регулювання відносин між підприємствами, які беруть участь у випуску цієї продукції. Поява і функціонування таких кластерів, за великим рахунком, визначається саме наявністю цієї базової кінцевою продукцією, що має достатній попит на ринку. У проектах правового закріплення **поняття кластера дана корпоративна структура неправомірно розглядається як створена переважно адміністративним методом без урахування характеру базової ринкової продукції, яка є стрижнем формування будь-якого кластера**.

Що стосується ринкової суті технологічних платформ, то тут основою їх створення є стрижневе підприємство, яке турбується про проблеми диверсифікації своєї продукції і пошуком нових галузевих або територіальних ринків. У визначеннях технологічних платформ, які з'являються в проектах деяких вітчизняних нормативних актів, їх зміст базується на визначеннях, які були дані в рамкових програмах ЄС з досліджень (РП-6 і

РП-7). Реалізація таких технологічних платформ вимагає, як мінімум, 10 років підготовчої роботи і тому в програмі Горизонт-2020 про них уже не говорять.

Висновки. Чіткіше розуміння специфіки природного стихійного формування кластерних структур виробництва інноваційної продукції допоможе розробляти не тільки ефективне законодавство охорони інтелектуальної власності, що належить до сфери приватного права, але й допоможе залучити правові механізми для стимулювання процесів передачі об'єктів інтелектуальної власності в галузі економіки. Такий підхід дозволить також використовувати правові інструменти не тільки з метою сприяння пасивному зростанню вітчизняної економіки, але й активізації процесів її розвитку.

Федулова І. В., д.е.н.,
професор кафедри менеджменту,
Національний університет харчових технологій
Felina9@bk.ru

Fedulova Iryna, Ph.D.,
Head of Dept. of Management,
National University of Food Technologies
Felina9@bk.ru

СТРУКТУРА ПРОДОВОЛЬЧОГО РИНКУ

АНОТАЦІЯ. Розглянуто основні наукові підходи до формування структури продовольчого ринку. Структура соціально-економічних систем є фундаментом для аналітичних досліджень, оскільки від особливостей структури залежить, з одного боку, задоволення суспільних потреб, а з другого — ефективне використання усіх видів виробничих ресурсів.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: Продовольчий ринок, структура, формування структури

THE STRUCTURE OF THE FOOD MARKET

ABSTRACT. The main scientific approaches to formation of the structure of the food market. The structure of the socio-economic system is the foundation for analytical research, because of the particular structure depends on the one hand, meet social needs, and the second — the efficient use of all types of productive resources.

KEY WORDS: Food Market, structure, structure formation